

5. Моторин Р.М. Система національних рахунків / Р.М. Моторин, Т.М. Моторина: Навч. посібник. – К.:КНЕУ, 2001. – 336 с.

6. Национальная экономика: учебник / Под ред. П.В. Савченко. – М.: Экономистъ, 2005. – 813 с.

7. Бегг Д., Фишер С., Дорнбуш Р. 32.4/5. Moderate Keynesians, Extreme Keynesians // Economics. – 8. – The McGraw Hill Companies, 2005. – С. 557 – 560. – 674 с.

8. Gwartney J. D. Supply-Side Economics (англ.) // The Concise Encyclopedia of Economics and Liberty.

9. Беседін В.Ф. Декомпозиція економічного зростання за факторами виробництва / В.Ф. Беседін //

10. Ксенофонтов М.Ю. Теоретические и прикладные аспекты долгосрочного прогнозирования

11. <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>

12. Постанова від 11 серпня 2010 р. №701 Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2011 рік: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=701-2010-%EF%3Cb>

13. Україна: перспективи розвитку. Консенсус-прогноз // Міністерство економіки України, Департамент макроекономіки, Проект Цілі Розвитку Тисячоліття – Україна, Липень–2010. – 30 с.

14. Держкомстат України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

О.М. ТКАЧУК,

д.е.н., професор, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, А.А. САВРАСОВА,

к.е.н., доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Формування концепції конкурентоспроможності України в міжнародних економічних умовах

У статті досліджено фактори, що впливають на формування концепції конкурентоспроможності України в міжнародних економічних умовах, їхню роль та вплив на підвищення конкурентоспроможності підприємств, регіонів, країни в цілому. Розглядаються економічні, соціальні та технологічні фактори впливу, а також враховується конкурентна ситуація на ринку, правове забезпечення купівлі-продажу товарів, послуг, природні явища тощо.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємств, регіонів; міжнародні економічні умови; чинники зовнішнього та внутрішнього середовища.

В статье исследованы факторы, влияющие на формирование концепции конкурентоспособности Украины в международных экономических условиях, их роль и влияние на повышение конкурентоспособности предприятий, регионов, страны в целом. Рассматриваются экономические, социальные и технологические факторы влияния, а также учитывается конкурентная ситуация на рынке, правовое обеспечение продажи товаров, услуг, природные явления и т.д.

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятий, регионов, международные экономические условия; факторы внешней и внутренней среды.

The article explores the factors that influence the formation of the concept of Ukraine's competitiveness in the international economic conditions, their role and impact on the competitiveness of enterprises, regions and the whole country. Economic, social and technological factors of influence are considered. The competitive market situation, legal regulation of sale of goods, services, natural events and the like are taken into consideration.

Keywords: competitiveness of enterprises and regions; international economic conditions, factors of external and internal environment.

Постановка проблеми. Необхідність стратегічного підходу до формування концепції конкурентоспроможності України в міжнародних економічних умовах є передумовою підвищення добробуту її громадян та створення сприятливого середовища стабільного розвитку для наступних поколінь українців.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Найбільш значимі дослідження міжнародної конкуренції і теорії конкурентних переваг країн, регіонів і чинників, які визначають конкурентоспроможність, були зроблені авторитетними економістами А. Андерсеном [6], К. Гамільтоном [9;15], Б. Гардінером [12], Дж. Діксоном [9;15], Р. Камагні [7], Р. Мартіном [12], М. Портером [17], К. Прахаладом [1], В. Рамасвами [1], П. Тайлером [12], Т. Тодоровим [4] та багатьма іншими. Дослідженню теоретичних основ забезпечення інноваційного лідерства суб'єктів міжнародних економічних відносин присвячені праці зарубіжних дослідників Б. Лундвалла [16], Р. Нельсона [10], К. Фрімена [10] та інших. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності національних регіонів і нарощення економічного потенціалу останніх активно досліджуються в працях багатьох вітчизняних економістів.

Метою статті є вивчення впливу економічної політики України на розвиток рівня конкурентоспроможності підприємств, регіонів, країни в цілому та подальше застосування необхідних чинників для формування конкурентоспроможного середовища з метою підвищення рівня життя населення країни та створення сприятливої атмосфери стабільного розвитку наступних поколінь українців.

Викладення основного матеріалу. Україна займає вагоме місце у світовій економіці з погляду на її ресурсний потенціал і кадрові можливості. На жаль, рівень життя населення зумовлюється нестабільною політичною ситуацією і економічним застоєм, у зв'язку з чим не досягає того рівня, на якому могла би знаходитись Україна, враховуючи існуючі ресурси. Тому розгляд зазначеної проблеми підвищення світового рейтингу України та добробуту її населення вважається дуже актуальним. Особливим воно виступає для розробки стратегії розвитку країни, яка могла б врахувати існуючі проблеми і протиріччя та знайти шляхи їх подолання. Зв'язок даної проблеми з важливими науковими та практичними завданнями виражено у самому існуванні взаємозв'язку між рівнем розвитку людського потенціалу країни та рейтингом конкурентоспроможності її економіки. У науковому сенсі вирішення даного питання надасть можливість об'єктивно визначити сильні та слабкі сторони як показники конкурентоспроможності, так і самого стану економіки України з подальшим обґрунтуванням політики підвищення національного добробуту через розробку дієвих соціально-економічних механізмів. Разом із тим у дослідженнях, присвячених конкурентоспроможності національної економіки, домінують досить однобічні уявлення про передумови реалізації конкурентних переваг, розглядаються насамперед міжнародні порівняння та відповідні рейтинги, в яких Україна виглядає не найкращим чином. Водночас серед невирішених питань, що потребують детальнішого розгляду, залишаються ті, що стосуються внутрішніх засад розвитку конкурентного середовища. Недоліком поширених версій є відсутність структурного аналізу взаємозв'язків у національній економіці як цілісності, що виявляє головні джерела та ключові напрями проекту модернізації, здійснення якого державою та бізнесом дозволить забезпечити необхідний рівень національної конкурентоспроможності.

Оскільки Україна намагається бути активним учасником міжнародних економічних відносин та прагне побудувати конкурентоспроможну модель економіки, аналіз позицій нашої держави, вихід на міжнародні ринки є надзвичайно важливим завданням для досягнення поставленої мети.

Всесвітній економічний форум кожного року публікує звіт про глобальну конкурентоспроможність, в якому проходить оцінювання країн за такими параметрами, як якість інституцій, інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я, початкова освіта, вища освіта і професійна підготовка, ефективність ринку товарів і послуг, ефективність ринку праці, розвиненість фінансових ринків, технологічний рівень, розміри ринків, конкурентоспроможність компанії та інноваційний потенціал.

Найбільш проблемним питанням залишається якість інститутів в Україні. До чинників, що впливають на покращення інституційного середовища України, належать, зокрема, етична поведінка компанії, захист прав власності, прозорість ухвалення рішень урядом, незалежність судової систе-

ми, ефективність використання державного бюджету, захист прав інтелектуальної власності, довіра суспільства до політиків тощо.

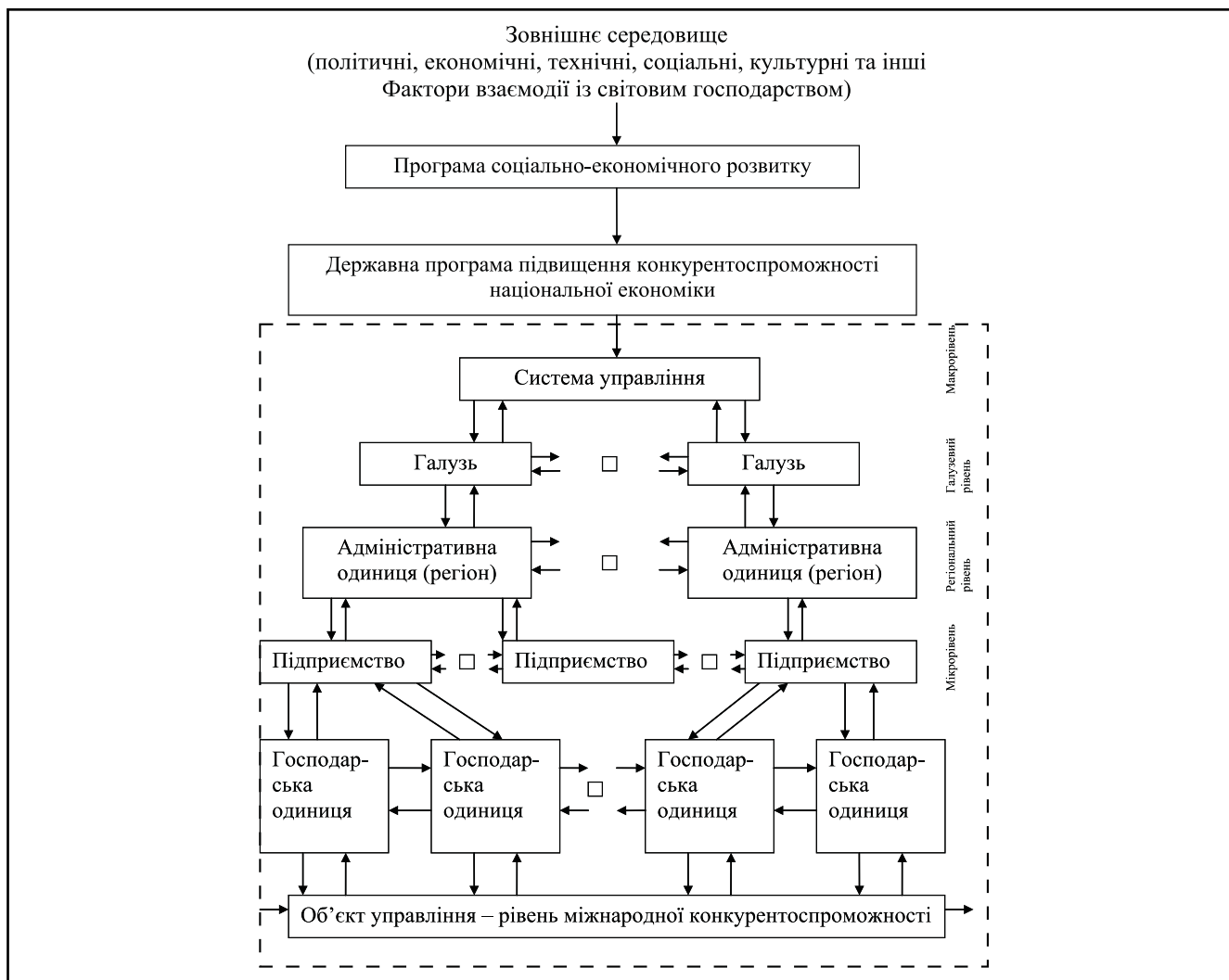
Україна має значний інноваційний потенціал, а також високий рівень вищої освіти та професійної підготовки. Це стає важливою конкурентною перевагою нашої держави, оскільки наявність високопрофесійних фахівців може гарантувати успіх у сучасному світі та стати передумовою формування конкурентоспроможного ринку, який може сприяти інтеграційним процесам України.

Виходячи з вищенаведеного можна констатувати, що в країні необхідно у найкоротші терміни прийняти загальнодержавну стратегію підвищення міжнародної конкурентоспроможності України – на період 2011–2021 років, яка включатиме регіональні напрями формування динамічних конкурентних переваг завдяки виробничій складовій. При цьому за основу доцільно взяти «Золоті правила конкурентоспроможності» (Інститут менеджменту та розвитку, Швейцарія) [13], які передбачають, що досягнення високого конкурентного статусу забезпечується завдяки:

- створенню стабільного, передбачуваного законодавства та середовища;
- забезпеченню оперативності, прозорості і підзвітності в системі адміністрування бізнесу, а також легкості його ведення;
- інвестуванню у розвиток і підтримку як економічної (дороги, повітряний транспорт, телекомунікації тощо), так і соціальної інфраструктури (охорона здоров'я, освіта, пенсійне забезпечення тощо);
- посиленню середнього класу як ключового джерела добробуту й довгострокової стабільності;
- розвитку приватного середнього бізнесу як головного елемента диверсифікації економіки;
- підтриманню балансу співвідношень між рівнями заробітної плати, продуктивності і податків та високого рівня добробуту людей;
- розвитку місцевих ринків шляхом стимулювання приватних заощаджень і внутрішніх інвестицій;
- вмінню уряду ефективно просувати національного виробника на зовнішні ринки [13].

Сьогодні проблема управління конкурентоспроможністю підприємства стала вкрай важливою для сучасних підприємців, адже світова криза загострила важку ситуацію в конкурентній боротьбі між підприємствами. За відсутності проведення адекватної та своєчасної оцінки рівня власного конкурентного потенціалу, виявлення та аналізу факторів безпосереднього впливу на конкурентні позиції підприємства, його керівництва унеможливорює розробку та впровадження стратегії існування та функціонування організації.

Таким чином, виходячи з зазначеного слід констатувати, що тенденції глобалізації на сучасному етапі розвитку мають загострити пильність всіх українських підприємств щодо ресурсного забезпечення необхідної швидкості диверсифікації ринків

Структура системи управління міжнародною конкурентоспроможністю [18]

збуту. Це, у свою чергу, дасть можливість розширити використання міжнародної конкурентоспроможності як інструменту життєзабезпечення та збалансування зовнішніх і внутрішніх факторів підприємств, регіонів, української економіки.

У цілому зовнішнє середовище (політичні, економічні, технічні, соціальні, культурні фактори) одночасно є носієм умов взаємодії суб'єкта (суб'єктів) підприємництва зі світовим господарством, що представлено на рисунку.

Проблема управління конкурентоспроможністю підприємства зумовлена складністю самого підприємства як об'єкта управління, наявністю залежності останньої від умов зовнішнього середовища. Недостатня кількість теоретичних і практичних методик досягнення та підтримки позицій конкурентоспроможності підприємства, відсутність універсальних методів управління нею зумовлюють значне сповільнення економічного розвитку підприємств, а разом з цим і економічного зростання України.

Економічні зміни сьогодення створюють об'єктивні умови для визначення підходів до управління конкурентоспроможністю підприємства, регіонів тощо. Правильна ідентифікація «основної відправної точки» для управління конкурентос-

проможності підприємства дає змогу сформувати управлінські завдання, прийняти управлінські рішення, розробити заходи розвитку конкурентних переваг та адаптувати підприємств до нестабільних умов господарювання. Тому на підставі проведеного аналізу основних підходів до конкурентоспроможності підприємств, регіонів тощо пропонуються нові погляди, що дозволять зосередити увагу управлінського апарату на таких визначальних факторах забезпечення конкурентних позицій підприємства, як максимальний випуск високоякісної продукції, надання послуг при мінімальному використанні ресурсів підприємства, а також забезпечення ефективної системи збуту продукції.

Висновки

Проаналізувавши доповіді та звіти міжнародних організацій, що досліджують конкурентоспроможність економіки країни, можна зробити певні висновки. Конкурентоспроможна модель економіки України є безальтернативним напрямом економічної стратегії. Для її реалізації необхідно: визначити сферу відповідальності державних органів влади та громадських організацій щодо забезпечення реалізації

стратегії побудови конкурентоспроможної моделі економіки; забезпечити сприятливі організаційно-правові умови функціонування бізнесу, зокрема, спрощення системи реєстрації ліцензування та звітності, розробка законодавчої бази щодо захисту права власності інвесторів тощо; активізувати діяльність держави та підприємницьких структур щодо розвитку інфраструктури в Україні; стимулювати приплив вітчизняних та іноземних інвестицій в стратегічні для України галузі економіки; заохочувати інноваційні процеси шляхом надання безпроцентних та пільгових позик та грантів як дослідницьким інститутам та організаціям, так і окремим вченим, здійснення прямого державного замовлення на інноваційну продукцію, вжиття заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації тощо; здійснення всебічного розвитку людського капіталу та підвищення фаховості трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Прахалад К.К., Рамасвами В. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами / Пер. з англ. М. Ставицького. – К.: Вид-во Олексія Капусти, 2005. – 258 с.
2. Сколько стоит Россия? Совместный проект телекомпании REN TV, аудиторско-консалтинговой компании ФБК и газеты «Ведомости» / Авт. колл. И.А. Николаев (руководитель), И.Е. Шульга, С.А. Артемьева, А.М. Калинин. – М., 2004 // www.fbk.ru
3. Соціально-економічне становище регіонів України // Державний комітет статистики України // www.ukrstat.gov.ua
4. Тодоров Т.И. Международное сопоставление конкурентоспособности. – М.: БРПРЕСС, 2007. – 129 с.
5. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2 т. / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін.; За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – Т. I. – 816 с.

6. Anderson, A. (1991). Infrastruktur zur Entwicklung von Regionen. In: Der Ministerpräsident des Landes Schleswig-Holstein. Denkfabrik (ed.) Infrastruktur der Kommunikationsgesellschaft. Schleswig-Holstein als K-region. Projektgruppe der Denkfabrik Schleswig-Holstein. – P. 16–19.
7. Camagni, R. (2002). On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading? Urban Studies, 39(13): 2395–2411.
8. Cambridge Econometrics (2003). A Study on the Factors of Regional Competitiveness, A final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy, University of Cambridge.
9. Dixon, J.A., Hamilton, K. (1996). Expanding the Measure of Wealth. Finance & Development, December: 15–18.
10. Dosi, G., Freeman, C., Nelson, R., Silverberg, G., Soete, L. (1988). Technical Change and Economic Theory. London and N.Y., Pinter Publishers, 645 p.
11. Dreaming With BRICs: The Path to 2050. In: Goldman Sachs (2003). Global Paper, No 99, 22 p.
12. Gardiner, B., Martin, R., Tyler, P. (2004). Competitiveness, productivity and economic growth across the European regions. Regional Studies, 38: 1037–1059.
13. Garelli, S. (2004). Competitiveness of Nations: The Fundamentals // theme.cepd.gov.tw
14. Innovation // The Programme for Total Competitiveness // www.cforic.org
15. Kunte, A., Hamilton, K., Dixon, J., Clemens, M. (1998). Estimating National Wealth: Methodology and Results. Environmental Economics Series (IMF), 44 p.
16. Lundval, B.-A. (1992). National Systems of Innovations – Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. London, Pinter Publishers, 234 p.
17. Porter, M. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press, New York, 863 p.
18. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrbusiness.com.ua>

І.С. ЧОРНОДІД,

к.е.н., доцент, докторант, НДІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України

Теоретичні засади сутності конкурентоспроможності національної економіки

Стаття присвячена характеристиці сутності конкурентоспроможності національної економіки. Розкрито сутність категорії «конкурентоспроможність» в залежності від торгової концепції, концепції продуктивності, інвестиційної та інноваційної концепції.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, торгова концепція, концепція продуктивності, інвестиційна концепція, інноваційна концепція.

Статья посвящена характеристике сути конкурентоспособности национальной экономики. Раскрыта суть категории «конкурентоспособность» в зависимости от торговой концепции, концепции производительности, инвестиционной и инновационной концепций.

Ключевые слова: конкурентоспособность, национальная экономика, торговая концепция, концепция производительности, инвестиционная концепция, инновационная концепция.